

013. Rehberlik araştırma merkezlerinde (RAM) kaynaştırma tanısı almış öğrencilerin belirlenmesine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi¹**Hakan SARI²****Burhanettin KARAKOÇ³****Emine Seçil KARAMUKLU⁴**

APA: Sarı, H. & Karakoç, B. & Karamuklu, E. S. (2023). Rehberlik araştırma merkezlerinde (RAM) kaynaştırma tanısı almış öğrencilerin belirlenmesine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32)196-211. DOI: 10.29000/rumelide.1252803.

Öz

Bu çalışma ile amaçlanan, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerin, öğrencilerin tanılanmasında Rehberlik Araştırma Merkezlerinin öğrencilerin tanılanması sürecine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu araştırma, Sivas il merkezinde yer alan ilkokullar bünyesinde sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan toplam 20 sınıf öğretmeni ile yapılmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması (case study) modelinde tasarlanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; RAM'larda yapılan tanılamamın objektif kriterlere göre yapılmadığı ailelerin sürece müdahale ettiği, sınıf öğretmenlerinin tanılama konusunda RAM'larda çalışan görevli personellerle yüz yüze görüşemediği, okul rehberlik servisi yardımıyla veya telefon/mail ile iletişim kurmaya çalıştıkları, okul rehberlik servisinin öğrencinin RAM'a yönlendirme adımında önemli bir etken olduğu ve RAM'ların tanı alan öğrenciyi uygun okullara yönlendirmede okullarla iş birliği içerisinde olması gerektiği bulgularına ulaşılmıştır. Genel olarak, RAM'larda görevli personelin tanılama ve yerleştirme yaparken okul yöneticileri ve öğretmenlerle iş birliği kurmasının ve öğrenci tanılamasını yaparken sınıf rehber öğretmenin görüşlerinin alınmasının bir gereklilik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Özel eğitim, kaynaştırma, rehberlik ve araştırma merkezleri (RAM), eğitsel değerlendirme, tanılama

Examination of teachers' opinions on the identification of students diagnosed with inclusion in guidance research centers (RAM)**Abstract**

The aim of this study is to reveal the opinions of the teachers who have inclusive students in their class, about the process of diagnosing students by Guidance Research Centers in diagnosing students. This research was carried out with a total of 20 primary school teachers who are inclusion students in their classes in primary schools located in the city center of Sivas. The research was designed in the case study model, which is one of the qualitative research methods. The data obtained in the

¹ ETİK: Bu makale için Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kuruluna yapılan 05.05.2022 tarih ve 2022-05-37 nolu başvuru incelenmiş ve 32 nolu kararla ve oybirliğiyle etik uygunluk raporu verilmiştir.

² Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü (Konya, Türkiye), hakansari@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4528-8936 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 05.12.2022-kabul tarihi: 20.02.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1252803]

³ Doktora öğrencisi, MEB (Sivas, Türkiye), burhankarakoc2958@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8213-7809

⁴ Arş. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi (Sivas, Türkiye), emine.secil58@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6010-8406

research were analyzed by content analysis technique. As a result of the research; It is stated that the diagnosis made in RAMs is not made according to objective criteria, classroom teachers cannot meet face-to-face with the personnel working in the RAMs, they try to communicate with the help of the school guidance service or by phone/mail, and the school guidance service is an important factor in the step of directing the student to the RAM. and it was found that the RAMs should cooperate with the schools in directing the diagnosed student to the appropriate schools. In general, it has been concluded that it is a necessity for the staff working in RAMs to cooperate with school administrators and teachers while making diagnosis and placement, and to take the opinions of the classroom guidance teacher while diagnosing students.

Keywords: Special education, inclusion, guidance and research centers (RAM), educational evaluation, diagnosis

Giriş

Tüm çocuklar fiziksel özellikleri kadar öğrenme özellikleri yönünden de oldukça değişkenlik göstermektedir (Eripek, 2005). Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak bütün çocuklara ihtiyaçları doğrultusunda eğitim verilmesi ise bir gerekliliktir (Şahbaz ve Kalay, 2010). Özel gereksinimli olan çocukların akranları gibi bağımsız yaşam sürdürmeleri onların eğitimsel ihtiyaçlarının belirlenmesi ve o doğrultuda eğitim ortamlarının sağlanması ile gerçekleşebilmektedir (Cavkaytar, 2000). Belirli nedenlerden dolayı akranlarından farklı olarak gelişim gösteren çocuklara yönelik uygun eğitim ortamları kaynaştırma uygulamaları ile sağlanmaktadır. Kaynaştırma yoluyla eğitim MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006)'nde; "özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerinin sağlanmasında, destek eğitim hizmetleri verilerek yetersizliği olmayan normal gelişim gösteren akranları ile birlikte resmi ve özel; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmelerine dayanan özel eğitim uygulamalarıdır" şeklinde ifade edilmektedir. Türkiye'de gerçekleştirilen yasal düzenlemelerle beraber kaynaştırma eğitimi uygulamalarının son yıllarda aktif bir şekilde sürdürülmesi amaçlanmaktadır (Demir ve Usta, 2019).

Bilinmektedirki; özel gereksinimli çocukların hayatlarını bağımsız bir şekilde sürdürebilmelerinde özel eğitim hizmetleri ve destek hizmetler oldukça hayati bir öneme sahiptir (Kargın, 2007). Bu çocukların eğitim hayatlarına başlayabilmeleri için ise yasa ve yönetmeliklerle sınırları tespit edilmiş süreçlerde bulunmaları gerekmektedir (Ceyhan, Akdoğan ve Bozkurt, 2013). Bu süreçler tarama, gönderme, tanılama, sınıflama, değerlendirme, yönlendirme, yerleştirme ve izleme olarak sıralanmaktadır (Çuhadar, 2014; Gürsel, 2013). Rehberlik Araştırma Merkezleri [RAM] bu süreçte tarama, eğitsel tanılama, izleme, değerlendirme ve yerleştirme adımlarında görev yapmaktadır (MEB, 2017). RAM, MEB'e bağlı eğitim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yönelik çalışmalar yaparak kendi bölgesindeki özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin tanınması ve bireye en uygun eğitim kurumuna yerleştirilmesinde, gerekli eğitsel planlamaların yapılması ve takip edilme sürecini yürüten MEB'e bağlı kurum olarak tanımlanır (Karasu, 2014; MEB Tebliğler Dergisi, 2008; Tiryakioğlu ve Avcıoğlu, 2013).

Eğitsel değerlendirmenin hayati bir bölümünü oluşturan tanılama ve yerleştirme basamağında en uygun eğitim programları ve sınıf kademesinin belirlenmesi hedeflenmektedir (Işıkdoğan-Uğurlu ve Kayhan, 2018; Aksoy ve Şafak, 2020). Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitim alabilecekleri ortamların seçiminde, en az kısıtlayıcıdan, en fazla kısıtlayıcı ortama göre; tam zamanlı kaynaştırma, kaynak oda destekli kaynaştırma, yarı zamanlı kaynaştırma, özel eğitim sınıfı, gündüzlü özel eğitim okulu, yatılı özel

eğitim okulu, hastane okulu ve evde eğitim olarak sıralanabilir (MEB, 2012). Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun yerleştirme kararı ile birlikte kaynaştırma öğrencisi kendisi için en uygun okulda eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayabilmektedir.

Eğitsel tanılama, eğitim hayatına ilişkin kararların doğru verilebilmesi adına oldukça hayati bir öneme sahiptir (Taylor, 2014). Bu bağlamda bireyde gözlemlenen yetersizlikler ne kadar erken keşfedilirse bireyin eğitimine olan katkısı da o denli büyük olacağı varsayılmaktadır (Lange ve Thompson, 2006). Öğretmenlerin, öğrencilerin özel gereksinimlerinin erken teşhisinde önemli bir rol oynadığını ifade edebiliriz (Williams, 2013). Buna ilaveten öğretmenlerin sınıflarındaki özel gereksinimli öğrencilerinin tanılanma aşamasından uygun eğitim kurumuna yerleştirilmesine kadar çok farklı sorumlulukları mevcuttur (Cook ve Armbruster, 1983). Sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenler, öğrencinin tanılama ve değerlendirme ile yerleştirme süreci boyunca aktif rol oynamakta ve öğrencinin bireysel gelişiminden sorumlu olmaktadır. Dolayısıyla bu öğretmenler sürece yönelik özel bir hassasiyet taşıyabilmektedir. Bu bağlamda, kaynaştırma öğrencilerinin tanılama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri oldukça önemlidir.

Türkiye’de tanılama sürecine ilişkin yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde; tanılama sürecinde tıbbi tanılamaya ilişkin verilen raporların detaylandırılmadığı (Avcıoğlu, 2012; Çiftçi- Çiçek, 2015), RAM ve sağlık kurumları arasında iletişim ve işbirliği aksaklıklarının yaşandığı (Tiryakioğlu ve Avcıoğlu, 2013; Yılmaz, 2016), RAM perspektifinden tanı sürecinin incelenmesinin gerekli olduğu hususunda tanılama sürecine ilişkin aksaklıklar yaşandığını (Öğülmüş, 2021) ortaya koyan çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir. Bir diğer taraftan kaynaştırma tanısı alan öğrencilerin tanılama süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerini içeren çalışmaların ise oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bozkurt, (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada tanılama sürecinde tek bir araç kullanımının, Kırbıyık, (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise yapılan değerlendirmenin tek bir kişi tarafından gerçekleştirilmesinin yanlış tanılamalara sebebiyet verebileceği üzerinde durulmuştur. Türkiye’de özel gereksinimli bireylerin tanılanmasında Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin 14. Maddesi gereğince illerde Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu ve 19. Maddesi uyarınca Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Özel Eğitim Değerlendirme Kurulları oluşturulmuştur. Buna ilaveten, kaynaştırma eğitiminin resmi olarak uygulanabilmesi için oldukça hayati olan RAM’lara ilişkin kaynaştırma öğrencilerinin tanılama ve yerleştirme süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerini içeren çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu çalışmada bu sınırlılıktan yola çıkılarak öğretmenlerin RAM’larda kaynaştırma tanısı almış öğrencilerin belirlenme sürecine yönelik görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ele alınan bu süreç sınıfında en az altı aydır kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınarak incelenmiştir.

Yöntem

Araştırma modeli

Bu araştırma, RAM’larda kaynaştırma tanısı almış öğrencilerin belirlenme sürecine ilişkin öğretmen görüşlerini ve önerilerini tespit etmek üzere nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) şeklinde desenlenmiş ve bulgular içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Nitel araştırmalar, olay ve olguların gerçekleşme zamanına ilişkin köklü analizler ve araştırmacının kişisel tasvirlerini içermektedir (Golafshani, 2003). Creswell, (2007)’e göre ise durum çalışması; araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar ile derinlemesine incelediği, durumların

ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Dolayısıyla bu araştırmanın, RAM'larda kaynaştırma tanısı almış öğrencilerin belirlenme sürecine ilişkin öğretmen görüşlerini ve önerilerini tespit etmek üzere ilgili durumu ne şekilde etkilediği ile kişilerin süreçten nasıl etkilendiklerini detaylı olarak belirleme amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması olarak desenlenmesine karar verilmiştir.

Verilerin toplanması

Nitel araştırmada genellikle üç tür veri toplama yöntemi bulunmaktadır. Bunlar; gözlem, görüşme ile yazılı dokümanların tespit edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Görüşmeyi, araştırmacının daha önceden belirlediği soruları sorduğu ve katılımcı grup olan öğretmenlerin görüşlerini aldığı amaçlı bir sohbet olarak tanımlamak mümkündür (Kuş, 2003). Bu araştırmanın verileri ise, verilen yanıtların derinlemesine analiz edilebilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada katılımcıların RAM'larda kaynaştırma tanısı almış öğrencilerin belirlenme sürecine ilişkin öğretmen görüşleri ve önerilerine dair görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Uygulamayı yürüten araştırmacı soruların kolay anlaşılabilir olup olmadığını tespit etmek amacıyla bir öğretmen ile ön görüşme yapmıştır. Görüşme soruları üç alan uzmanı tarafından incelenmiş ve bazı soruların sıralamasında değişiklik yapılarak forma nihai hali verilmiştir. Yapılan tüm görüşmeler özel eğitim alanında doktora eğitimine devam eden araştırmacı tarafından katılımcı öğretmen için uygun olan tarih ve saatte gerçekleştirilmiştir. Her katılımcı öğretmen için bir kod (K1, K2, K3) şeklinde verilmiştir.

Katılımcıların özellikleri

Bu araştırmanın katılımcılarını 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Sivas il merkezinde bulunan ilkokullarda görev yapan, sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olan 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya dahil edilecek katılımcılar belirlenirken, en az altı aydır kaynaştırma öğrencisinin dersine giriyor olmaları ön koşulu aranmıştır. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Tablo 1'de katılımcılara yönelik demografik bilgiler yer almaktadır.

	Cinsiyet	Yaş	Brans	Çalışma Süresi	Kaynaştırma Deneyim Süresi	Alınan Belgeler
K1	Erkek	44	Sınıf Öğretmeni	20	3	---
K2	Kadın	42	Sınıf Öğretmeni	14	6	Kaynaştırma Eğitimi ve BEP hazırlama Kursu
K3	Erkek	39	Sınıf Öğretmeni	19	3	Özel Eğitim Sertifikası
K4	Kadın	48	Sınıf Öğretmeni	21	6	---
K5	Kadın	33	Sınıf Öğretmeni	11	1	---
K6	Kadın	32	Sınıf Öğretmeni	10	10	Destek Eğitim ve Özel Eğitim Hizmetleri
K7	Kadın	44	Sınıf Öğretmeni	20	10	---
K8	Erkek	45	Sınıf Öğretmeni	20	4	---
K9	Erkek	52	Sınıf Öğretmeni	25	1	---
K10	Kadın	36	Sınıf Öğretmeni	12	2	---

K11	Kadın	24	Sınıf Öğretmeni	1	1	---
K12	Erkek	49	Sınıf Öğretmeni	24	3	---
K13	Erkek	46	Sınıf Öğretmeni	22	2	---
K14	Erkek	62	Sınıf Öğretmeni	25	2	---
K15	Kadın	32	Sınıf Öğretmeni	13	3	---
K16	Erkek	49	Sınıf Öğretmeni	22	2	Kaynaştırma Semineri
K17	Kadın	43	Sınıf Öğretmeni	23	1	---
K18	Kadın	38	Sınıf Öğretmeni	19	2	---
K19	Kadın	30	Sınıf Öğretmeni	9	3	---
K20	Erkek	37	Sınıf Öğretmeni	12	4	---

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Araştırmaya katılan 20 sınıf öğretmeninin 9'u kadın, 11'i ise erkek öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığına bakıldığında 25-40 yaş aralığında 9 öğretmen, 40-50 yaş aralığında 8 öğretmen ve 50 ve üzeri yaşa sahip öğretmen sayısı ise 3 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcıların çalışma sürelerine bakıldığında ise 0-10 yıllık çalışma süresine sahip 2 öğretmen, 10-20 yıllık 11 öğretmen ve 20-30 yıllık çalışma süresine sahip ise 7 öğretmen bulunduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunma sürelerine baktığımızda ise 1-10 yıl arasında değişen sürelerde kaynaştırma öğrencisine eğitim verdikleri gözlemlenmektedir. Öte yandan araştırmaya katılan 20 öğretmen içerisinde 4 öğretmenin kaynaştırma ve özel eğitimle ilgili kurs ve seminer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen veriler, içerik analizi yönteminden yararlanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi ile amaçlanan, toplanan verileri ifade edebilecek kavramlar ve ilişkileri elde edebilmektir (Çepni, 2012). Bu bağlamda, içerik analizinin bu çalışmanın amacı ile örtüştüğü söylenebilir. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar, içerik analizi yapılarak frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Kodlama formuna ilişkin gerçekleştirilen işaretlemeler sonrasında her iki uzmana ait form her iki uzman tarafından değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirme sonrasında kodlamaların güvenilirliği, Miles ve Huberman'ın (2002) güvenilirlik düzeyi formülüne (güvenirlik=görüş birliği/görüş birliği + görüş ayrılığı) göre %90 olarak belirlenmiştir. Güvenirlik düzeyi formülüne göre %70 ve üstünde çıkan sonuçlar güvenilirlik için kabul edilebilir olarak ele alınmaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Araştırmada tekrar eden kodlamalar dışlanmış ve gerekli görülen kısımlarda eklemeler yapılmıştır. Katılımcılardan bazıları soruları yanıtlarken aynı soru içerisinde birden fazla temaya ilişkin görüş belirttiği ve bazı soruları da cevapsız bıraktığı için temalara ilişkin kodlara verilen frekansların toplamı, araştırmaya katılan toplam katılımcı sayısına oranla değişkenlik gösterebilmektedir.

Bulgular

Tablo:2 Rehberlik Araştırma Merkezlerine yönlendirilen öğrencilerin tanılanması ve değerlendirmesinin objektif kriterlere göre yapılıp yapılmadığı hakkında ki öğretmen görüşleri

Katılımcılar	f	Yüzde
--------------	---	-------

RAM'larda objektif tanılama ve değerlendirme yapılmıyor.	K3,K4,K5,K6,K7,K8,K10,K12,K13,K14 K15,K16,K17,K18,K20	15 5	% 75
RAM'larda objektif tanılama ve değerlendirme yapılıyor.	K1,K2,K9, K11,K19		%25
Toplam		20	%100

RAM'lara yönlendirilen öğrencilerin tanılanması ve değerlendirmesinin objektif kriterlere göre yapılabildiği konusunda katılımcıların çoğunluğu (15: %75) RAM'ların objektif tanılama ve değerlendirme yapamadığını belirtmişlerdir. Örneğin iş yoğunluğunu fazla olduğu zamanlarda objektif değerlendirmenin yapılmadığını, özel sınıflarının kapasitelerinin yetersiz olması sebebi ile öğrencilere kaynaştırma tanısı verildiği, tanılama ve değerlendirmenin objektif kriterlere göre yapılmadığı, tanılama ve değerlendirme yapılırken velinin istekleri doğrultusunda karar alındığı, tanılamayı yapan görevli personelin gelişi güzel tanılama yaptığı, tanılamayı yapan ve öğrencinin gün içindeki ruhsal durumunun gözetilmediği, yalnız tanılamamanın çok fazla yapıldığı, RAM'ların eğitsel değerlendirme formlarından çok veli görüşüne önem verdiği, tam anlamıyla detaylı tanılamamanın yapılmadığı, ailenin çocuğa tanı konmasına karşı çıktığı, sınıfta bire bir görüşme davranışlarına ya da öğrenme kapasitesinin azlığına tanık olduğumuz bir öğrenciye farklı değerlendirmeler yapıldığı, öğrenci velisinin kararı doğrultusunda karar verildiği ve üstün körü tanılamamanın yapıldığı yönde kararlar aldıklarını söylemişlerdir.

“İş yoğunluğunun fazla olduğu zamanlarda objektif olunmadığını düşünüyorum. Özel eğitim sınıflarının kapasitesi yetersiz olduğundan öğrencilerin kaynaştırma öğrencisi olarak tanındığını düşünüyorum.” (K3)

“Tanılama ve değerlendirme objektif kriterlere göre yapılmıyor. Ailelerin istekleri verilen kararları etkiliyor.” (K4).

“Yapılan değerlendirmelerin objektif olduğunu düşünmüyorum. Hiçbir şekilde ne öğrencinin ne de değerlendirme yapacak öğreticinin gün içindeki ruhsal durumları gözetilmiyor. Yanlış tanılama süreci çok fazla. Okul eğitsel değerlendirme formundan daha çok veli görüşüne önem veriyor.” (K6)

“Tanılama sürecinde kullanılan kriterlerin objektif olduğunu düşünmüyorum. Tam anlamıyla bir tanılama yapılmıyor.” (K12)

“RAM merkezlerine yönlendirilen öğrencilerin tanılanmasında objektif kriterlere göre tanılama ve değerlendirmenin yapıldığını düşünmüyorum. Genellikle aileler RAM'dan rapor almaya karşı çıkıyor. RAM'da aileye de sorulduğu için tanılamalar genellikle aile isteği doğrultusunda yapılır.” (K15)

“Değerlendirmeler objektif yapılabilir ancak velilere tercih hakkı veriliyorsa ki gelen öğrencilere baktığımızda veriliyor bu değerlendirmelerin objektif olmasının önüne geçiyor.” (K16)

“Tanılama ve değerlendirmenin objektif kriterlere göre yapıldığını düşünmüyorum. Sınıfta gözlemlediğimiz öğrenciye, bire bir görüşme davranışlarına ya da öğrenme kapasitesinin azlığına tanık olduğumuz bir öğrenciye farklı değerlendirmeler yapılabilir.” (K18)

“Öğrencilerin objektif tanılama ve değerlendirmenin yapıldığını düşünmüyorum. Öğrenci velilerinin yönlendirmesine göre karar verilmekte ve üstün körü değerlendirme yapılmaktadır.” (K20)

Katılımcıların (5:%25) ise RAM'ların objektif tanılama ve değerlendirme yaptığını, güvenilirliği ve geçerliliği yüksek ölçme araçları ile tanılama ve değerlendirmenin yapıldığını ifade etmişlerdir.

“Rehberlik araştırma merkezinin öğrencilerin tanılanma ve değerlendirme sürecini objektif kriterlere göre yaptığı kanaatindeyim.” (K1)

“Güvenilirliği ve geçerliliği yüksek objektif testler tarafından tanılama ve değerlendirmenin objektif kriterlere göre yapıldığını düşünüyorum.” (K11)

Katılımcılara yöneltilen RAM'lara yönlendirilen kaynaştırma tanısı alan veya almayan öğrencilerin

Tablo:3 RAM'lara yönlendirilen kaynaştırma tanısı alan öğrencilerin tespitinde ailelerin sürece müdahalesine yönelik öğretmen görüşleri

	Katılımcılar	f	Yüzde
Aileler sürece müdahale ediyor.	K1,K2,K4,K5,K6,K7,K9,K10,K12,K13,K14,K15,K16,K17,K18,K19,K20	17	% 85
Aileler sürece müdahale etmiyor.	K3,K8,K11	3	%15
Toplam		20	%100

tespitinde ailelerin sürece müdahalesinin değerlendirilmesi konusunda katılımcıların büyük bir çoğunluğu 17'si (%85) öğrencilerin tanılanması konusunda ailelerin sürece müdahalede bulunduğunu, sürece müdahale etmesinde çocuğun durumunu kabullenememe sorunu, çocuğun tanı alması sonucu bir takım lakaplarla anlandırılma korkusu, çocuğun künyesine engelli ibaresinin düşüleceği gibi olumsuz tutumlar sonucunda aileler sürece müdahale etmekte ve tanılama da ailenin istediği gibi tanılamalar olmaktadır.

“Aileler bu sürece müdahil olabiliyor. Bazen aileler çocuğu ile ilgili durumu kabullenmek istemiyor.” (K1)

“Ailenin bu tür tespitlerde olumsuz yaklaştığını düşünüyorum. Çocuklarının “deli, geri zekalı vb” tabirlerle anılmasından korkuyorlar.” (K2)

“Ailelerin sürece müdahalesi olduğunu düşünüyorum. Nedenleri kısaca RAM'ın vereceği raporun çocukların hayatları boyunca karşılama çıkacağını, bu raporun onların hayatını olumsuz anlamda etkileyeceğini düşünüyorlar. Olumsuz etkileri aile gerçekle yüzleşmek istemiyor ve desteklenerek belki de çok güzel ilerleme kaydedilecek ve bundan yoksun kalıyorlar.” (K4)

“Ailelerin müdahaleleri var. Aile ne isterse onu yazıyorlar. Çocuğun durumunu kabul etmeyen ailelerin görüşleri dikkate alınıyor, çocuğun gerçek durumu göz ardı ediliyor.” (K7)

“Böyle bir duruma mahal verileceğini düşünmüyorum. RAM raporunda hafif düzeyde Mr tanısı konmuş öğrencimin velisi bu gerçeği ısrarla reddediyor.” (K11)

“Rehberlik Araştırma Merkezlerine gönderilen kaynaştırma alması gereken öğrencilerin tespitinde ailelerin sürece katıldığını ve son derece etkili olduklarını düşünüyorum. Velinin talebi doğrultusunda karar verildiğine inanıyorum.” (K14)

“Müdahalesinin olduğunu düşündüren nedenler var. Çünkü bu okula gelmesi imkansız olan öğrenci (otistik) kaynaştırma tanısı ile gönderilebiliyor. Olumsuz etkileri var. Nedeni ise o öğrenciyle bir kişinin ilgilenmesi lazım, ama bizim sınıflar buna uygun değil.” (K16)

“Düşünüyorum bazı aileler çocuğu engelli damgası yiyecek korkusuyla bu süreci geciktiriyor ya da engelliyor. Fakat bazı aileler bilinçli oluyor ve çocuğu için daha faydalı olduğunu bildiği için çocuğunu yönlendiriyor.” (K19)

Katılımcılardan 3'ü (%15) ise öğrencilerin tanılanması ve değerlendirilmesinde sürece müdahalede bulunmadıklarını belirtmişlerdir.

“Düşünmüyorum. Ailelerin konuyla çok fazla bilgi sahibi olmadığını düşünüyorum”. (K3).

“Düşünmüyorum. Ram'da objektif kriterlere göre değerlendirme yapıldığına inanıyorum” (K8)

Tablo:4 Tanılanmanın öğrenci için uygun olmadığını düşündüğünüz durumlarda RAM'lar ile nasıl bir işbirliğine girdiklerine yönelik öğretmen görüşleri

	Katılımcılar	f	Yüzde
RAM'la yüz yüze görüşürüm.	K1,K2,K4,K5,K7,K11,K12,K18,19	9	%45
Okul rehberlik servisi aracılığı ile görüşürüm.	K8,K9,K10,K13,K15,K20	6	%30
RAM'la sağlıklı bir iletişim kuramadım.	K6,K14,K16,K17	4	%20
RAM'la telefon veya maille iletişim kurarım.	K3	1	%5
	Toplam	20	%100

Katılımcılara yöneltilen tanılamanın öğrenci için uygun olmadığını düşündüğünüz durumlarda RAM ile nasıl bir işbirliğine girersiniz? sorusuna katılımcıların 9'u (%45) RAM'la yüz yüze iletişime girdiğini ifade etmiştir.

“Rehber öğretmenden yardım alıp birlikte RAMda bir görüşme talep ederim.” (K5)

“Hazırladığım öğrenci tanılama belgesini daha detaylandırarak görüş bildiririm. Kabul ederlerse yüz yüze görüşebilirim.” (K2)

“Bu durumu bire bir yaşadım. İletişime geçtim, görüşümü belirttim, benim görüşümü dikkate almadılar.”(K7)

“Genel olarak izlediğim yol öğrenciyi tekrar yönlendirmek ve RAM ile irtibata geçerek çocuğun durumu hakkında geniş bilgi vermek.” (12)

“RAM'lar bu konuda öğretmen idareci hiç birinin fikrini saymaz ben böyle gördüm. Veliye göre hareket etmektedirler.” (K17)

Katılımcıların 6'sı (%30) ise okul rehberlik servisi aracılığı ile görüşeceğini belirtmiştir.

“Okulumuzdaki rehberlik servisi ile görüş alışverişinde bulunup ona göre sonuca ulaşmaya çalışırım.” (K13)

“Tanılamının uygun olmadığını düşündüğüm durumlarda okul rehber öğretmeniyle görüşürüm. RAM ile irtibata geçmesini ve tekrar değerlendirme talebinin mümkün olup olmadığını araştırmasını isterim”.(K15)

“Öğrenci için okul rehberlik servisinden yardım alırım ve tekrar yönlendirilmesi gerektiğini ifade ederim”.(K20)

Katılımcılardan 4'ü (%20) ise RAM'la sağlıklı bir iletişim kuramadığını ifade ederken, 1 katılımcı (%5) ise RAM ile telefon veya maille iletişim kurduklarını belirtmiştir.

“Sağlıklı iletişim kuramıyorum. İletişime geçtiğimiz anda aile ne dediyse biz sınıfına ya da özel alt sınıfa yönlendirdik gibi cevaplar alıyoruz. Sınıf içi gözlem için talepte bulunduğumuzda ise gelemeyeceklerine dair üst yazı gönderiyorlar.” (K6)

“Rehberlik merkezlerinde tanılamının düzeltilmesi için tekrar başvuru yapıyoruz. Bu da yeterince dikkate alınmıyor.”(K16)

Tablo:5 Öğrencilerin RAM'a yönlendirilmesinde okul rehberlik servisinin rolüne ilişkin öğretmen görüşleri

	Katılımcılar	f	Yüzde
Okul rehberlik servisi yönlendirmede önemlidir.	K1,K7,K8,K11,K12,K13,K14,K15	8	%40

Okul rehberlik servisi öğrenciyi iyi tanımalı.	K3,K5,K16,K17	4	%20
Okul rehberlik servisi daha etkili çalışmalı.	K4,K20	2	%10
Rehberlik servisi öğretmen işbirliği içinde olmalı.	K6,K9,K10,K15,K18,K19	6	%30
Toplam		20	%100

Katılımcılara yöneltilen öğrencilerin RAM'lara yönlendirilmesinde okul rehberlik servisinin rolünün ne olduğu konusundaki soruya, katılımcıların 8'i (%40) okul rehberlik servisinin yönlendirmede önemli rolünün olduğunu, okul rehberlik servisi veli öğretmen arasında köprü olduğunu belirtmişlerdir.

“Rehberlik servisi birinci etken roldedir. Çünkü RAM ile ilk iletişime geçen rehberlik servisidir. Rehberlik servisi, öğretmenin görüşlerine dikkat ederek gerekli çalışmaları yapıp belgeleri RAM'a iletmelidir.” (K8)

“Rehberlik servisi bence bu konunun bel kemiğidir. Yine kendi sınıfımda IQ seviyesi 158,5 çıkan bir öğrencimin velisi çocuğunun çok zeki olduğundan söz ediyordu. Algısının diğer çocuklardan farklı olduğunu fark ediyordum fakat bu kadar yüksek olabileceğini düşünmüyordum. Bilsen sınav kaygısı nedeni ile rehberlik servisine gönderdim hocamızın zeka testi istemesiyle öğrencinin durumu ortaya çıktı.” (K11)

“Okul rehberlik servisinin durumu tam yönlendirme noktasında olmalıdır. Veli öğretmen öğrenci ve RAM arasında köprü vazifesi görmeli durum hakkında veliyi iyi bilinçlendirmeli, gerekli noktalarda müdahale etmelidir.” (K12)

“Sınıf öğretmeninin talebi doğrultusunda okul rehber öğretmeni öğrenci ile görüşür. Aileye bilgi verir. Sistem üzerinden ilgili alanları doldurur ve öğrenciyi RAM'a yönlendirir. RAM' la işbirliği güçlü olmalıdır. Rehberlik servisi öğrenciyi izlemeye almalıdır. Gerekirse RAM'a aileyle birlikte gitmeli, yüz yüze görüşmelidir.” (K15)

Katılımcılardan 4'ü (%20) ise okul rehberlik servisinin öğrenciyi iyi tanıması gerektiğini, aile ile işbirliğinin sağlanmasında önemli bir sorumluluğunun olduğunu, çocukların gözlemlenmelerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

“Okul rehberlik servisi öğrenciyi tanılama, aile ile işbirliğinin sağlanması, ailenin bilgilendirilmesi konusunda yardımcı rolü olmalıdır.” (K5)

“Karar verme süreçlerinde daha etkin hele böyle sınıfların olduğu süreçlere hemen her gün gibi katılıp 1 saatlik bir görüşme değil de çocuğu doğal ortamında gözlemlenmeleri gerekir. Ev okul koridor sınıf öğretmen vb...” (K17)

Katılımcılardan 2'si (%10) ise okul rehberlik servisinin daha etkili çalışması gerektiğini, öğrencilerin fark edilmelerinde ve tespitinde farklı etkinliklerin yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Rehberlik servislerinin okullarda daha verimli çalışması gerektiğini düşünüyorum. Sadece uygulanan rutin etkinliklerin dışında bu tür öğrencilerin tespitine yönelik daha etkili farklı çalışma ve uygulamalar yapabilirler.” (K4)

“Rehberlik servisi aracı şeklinde ve işlemlerin hızlanmasında etkili olmaktadır”. (K20)

Katılımcılardan 6'sı (%30) ise rehberlik servisinin öğretmenle işbirliği yapması gerektiğini, öğrencinin yönlendirilmeden önce dikkatli bir şekilde gözlemlenmesi gerektiğini, veli-öğretmen ve idare ile görüş paylaşımı yapması gerektiğini ve veli ile görüşüp süreç hakkında doğru bilgilendirme yapması gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Öncelikle sınıf ve şube öğretmenleriyle işbirliği içerisinde olmalıdır. Yönlendirme yapılması istenen öğrenciyi çok iyi gözlemlemeli, veli-öğretmen –idare ile görüşleri paylaşılmalı, olumlu-olumsuz durumlardan bahsetmelidir. Veli ile görüşüp süreç hakkında doğru bilgilendirme yapılmalıdır. RAM'a yönlendirmeden önce çocuk psikoloğuna yönlendirip doğru tanı alması sağlanmalıdır.” (K6)

“Yönlendirme de okul rehberlik servisinin rolü öğrenci ile yüz yüze iletişim kurularak yapılmaktadır”.(K10)

“Sınıf öğretmeninin talebi doğrultusunda okul rehber öğretmeni öğrenci ile görüşür. Aileye bilgi verir. Sistem üzerinden ilgili alanları doldurur ve öğrenciyi RAM’a yönlendirir. RAM’ la işbirliği güçlü olmalıdır. Rehberlik servisi öğrenciyi izlemeye almalıdır. Gerekirse RAM’a aileyle birlikte gitmeli, yüz yüze görüşmelidir”.(K15)

“Yönlendirme işini rehberlik servisi yapabilir. Fakat öğrenci ile en çok zamanı geçiren onu en iyi tanıyan sınıf öğretmeninin görüşleri ve değerlendirmelerinin daha önemli olduğunu düşünüyorum.” (K18)

Tablo:6 RAM’da çalışan personelin tanı alan öğrencileri uygun okullara yerleştirme aşamasında okullarla işbirliği içinde olup olmadığına yönelik öğretmen görüşleri

	Katılımcılar	f	Yüzde
Rehberlik Araştırma Merkezleri okullarla işbirliği yapar.	K1,K2,K8,K11,K12,K15	6	%30
Rehberlik Araştırma Merkezleri okullarla işbirliği içinde değil.	K3,K4,K5,K6,K9,K10,K13,K14, K16,K17,K18,K19,K20	13	%65
Rehberlik Araştırma Merkezleri veli görüşünü ön planda tutuyor.	K7	1	%5
			%5
	Toplam	20	%100

Katılımcılara yöneltilen RAM’da çalışan personelin tanı alan öğrencilerin uygun okullara yönlendirme aşamasında okullarla işbirliği içinde olup olmadığı sorusuna katılımcıların büyük bir çoğunluğu 13’ü (%65) RAM’ların okullarla işbirliği içinde olmadığını belirtirken, okulla ve öğretmenle hiç diyalog içinde olmadıklarını, öğrenciyi sadece anlık değerlendirme yaptıklarını, velinin görüşüne göre genelde karar verildiğini ifade etmişlerdir.

“Düşünmüyorum. Çünkü karar verilirken bize sorulmaz. Sadece karar açıklanır ve kabullenmemiz gerektiği beklenir.” (K3)

“Kesinlikle düşünmüyorum. Daha öncede belirttiğim gibi bu süreçte çocuğun eğitimden çok velinin görüşü çok önemli olduğu için okullarla işbirliğine gerek duymuyorlar. Hatta öğrencinin tanısı otizm, hafif Mr. vb. gibi özel alt sınıfta eğitim alması gerekirken normal sınıfta kaynaştırma olarak yönlendiriyorlar.” (K6)

“Hayır düşünmüyorum. öyle zannediyorum ki teorik olarak kendilerince kuralları var ve daha ağırlıklı olarak veli talebi doğrultusunda karar verilerek tanı konulduğunu gözlemliyorum.” (K14)

“Düşünmüyorum. Çünkü bize öğrenciler direk gönderilerek o çocuklara ait bir ortamın olup olmadığı sorulmuyor”.(K16)

Katılımcıların 6’sı (%30) ise RAM’ların okullarla işbirliği yaptığını ifade etmişlerdir. 1 katılımcı (%5) ise RAM’ların veli görüşünü ön planda tuttuğunu belirtmiştir.

“Okullarla işbirliği içinde olduğunu düşünüyorum. Çünkü gönderdiğimiz belge dışında bizimle bir iletişim içinde olmuyor.” (K2)

“Rehberlik Araştırma merkezinin iş birliği içinde olduğunu düşünüyorum.” (K8)

“İşbirliği içinde olduğunu düşünüyorum. Nedeni ise kendisini tanı almış öğrencileri eğitmek için geliştirmiş öğretmenler tarafından bu öğrencilerimize gerekli eğitimin verilmesinin sağlanmasıdır.” (K11)

“Çocuğun durumuna göre yönlendirme yaptıklarını düşünüyorum. Doğru yapılmış bir tanılama ile olursa doğrudur, fakat tanılama yanlış yapılmışsa zaten yönlendirmede yanlış olacaktır.”(K12)

“Okullarla işbirliği içinde olduğunu düşünüyorum. Çünkü kaynaştırma tanısı veya özel eğitim ihtiyacı tanısı alan öğrenciler raporla okula geliyorlar. RAM personeli ayrıca bilgilendirme yapmıyor.” (K15)

Tablo:7 Konu ile ilgili katılımcıların eklediği görüşler

	Katılımcılar	f	Yüzde
RAM'lar daha aktif olmalı.	K3,K4	2	%20
Okul rehberlik servisi öğretmen görüşünü ön planda tutmalı.	K5,K6	2	
Okullarda kaynaştırma öğrencileri için ayrı bir sınıf açılmalı.	K7,K11,K19	3	%20
Tanılama süresince ailenin müdahalesi minimum seviyeye indirilmeli.	K12	1	%30
Öğretmen, rehberlik servisi, RAM kendini yenilemeli.	K14	1	%5
Tüm süreçlerden aile haberdar olmalı.	K15	1	%5
	Toplam	10	%100

Katılımcılara konu ile ilgili eklemek istedikleri sorulduğunda 2 katılımcı (%20) RAM'ların daha aktif olması gerektiğini, tanılama ve değerlendirme yaparken objektif kriterlere göre yapılması gerektiğini, aile veya farklı bir durumun etkisinde kalmadan karar verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

“RAM'ların çalışmasında objektif olması sadece bir öğrenci için değil, bir sınıf bir okul için gereklidir.” (K3)

“Rehberlik araştırma merkezlerinin tam koyma sürecinde hiçbir kişi ve kurumun etkisinde kalmadan karar vermesi gerekir.”(K4)

Katılımcılardan 2'si (%20) ise okul rehberlik servisinin öğretmen ve özellikle sınıf rehber öğretmeninin görüşünü ön planda tutması gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Kaynaştırma öğrencileri belirlenirken ve buna uygun bir yol izlenirken kesinlikle aileden daha çok sınıf rehber öğretmenin ve rehberlik servisinin görüşleri ön plana alınmalıdır.” (K5)

“Eğitim sistemi veli hakkını üst düzeye çıkarıp öğretmenlerin eğitim hakkında görüşlerini ifade edemediği sürece hiçbir şey değişmeyecektir.” (K6)

Araştırmaya katılan 3 katılımcı (%30) ise kaynaştırma öğrencileri için ayrı bir sınıf açılması gerektiğini belirtirken bu durumun aynı sınıfta bir takım problemlere neden olduğunu, öğrencilerin özel ders almaları gerektiğini belirtmişlerdir.

“Kaynaştırma durumu sınıf içinde çok zor oluyor. Bu sebeple sınıfta kaynaştırma öğrencisi ile özel olarak ilgilenmek gerekiyor. İlgilenmeyince çocukta ilerleme olmuyor. Ayrı bir kaynaştırma sınıfı açılmalı bence. Ayrıca öğretmene evrak yükü oluyor.” (K7)

“Kaynaştırma öğrencilerinin engel durumuna göre okul içerisinde ayrı sınıfta ders almalarının önemli olduğuna inanıyorum.” (K19)

1 katılımcı (%5) ise tanılama süresince ailenin müdahalesinin minimum seviyeye indirilmesi gerektiğini, yine 1 (%5) katılımcı öğretmen, rehberlik servisi ve RAM'ın kendini yenilemesi gerektiğini ifade etmiş ve 1 katılımcı (%5) ise kaynaştırma öğrencilerinin tanılanmasında ve yönlendirilmesindeki tüm süreçlerden ailenin haberdar olması gerektiğini belirtmiştir.

“Tanılama sürecinde ailenin müdahalesini minimum seviyeye indirecek önlemler alınabilir.” (K12)

“Bence öğretmen, okul rehberlik servisi ve RAM sürekli kendini yenilemeli ve geliştirmeli bu yönde seminerler düzenlenmelidir.” (K14)

“Okul tarafından RAM’a yönlendirilen öğrenci belirli sürede izlenmeli ve daha sonra gerekli işlemler başlatılmalıdır. Aileye süreç hakkında bilgi verilmeli ve önemli olanın çocuk olduğu anlatılmalıdır.” (K15)

Tartışma

Bu araştırmada, RAM’larda kaynaştırma tanısı almış öğrencilerin belirlenme sürecine ilişkin öğretmen görüşlerinin ve önerilerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Katılımcılara yöneltilen RAM’lara yönlendirilen öğrencilerin tanılanması ve değerlendirilmesinin objektif kriterlere göre yapıp yapılmadığı konusunda katılımcıların 15’i (%75) RAM’ların objektif tanılama ve değerlendirme yapamadığını belirtirken, katılımcılardan 5’i ise (%25) RAM’ların objektif tanılama ve değerlendirme yaptığını ifade etmiştir. Tanılama süreçlerine ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde, sağlık kurulları ile RAM arasında işbirliği problemi yaşandığı ve dolayısıyla tıbbi tanımlar ile eğitsel tanımlar arasında tutarsızlıklar görüldüğü (Kırbıyık, 2011; Tiryakioğlu ve Avcıoğlu, 2013; Yılmaz, 2016; Maraklı, 2016; Çakmak, 2017) sonuçlarına ulaşılmıştır. Dolayısıyla, bu araştırmanın bulgularının yapılan diğer çalışmaları destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırmada yer alan bir başka bulguya göre; RAM’a yönlendirilen kaynaştırma tanısı alan veya almayan öğrencilerin tespitinde ailelerin sürece müdahalesine yönelik öğretmen görüşlerinden katılımcılardan 17’si (%85) öğrencilerin tanılanması hususunda ailelerin sürece müdahalede bulunduğunu belirtirken, katılımcılardan yalnızca 3’ü (%15) ise öğrencilerin tanılanması ve değerlendirilmesinde ailelerin sürece müdahalede bulunmadığını dile getirmiştir. Çiftçi Çiçek, (2015) ve Maraklı, (2016) tarafından yapılan araştırmalarda RAM’larda çalışan uzman personelin aile görüşlerini dikkate aldığını belirtirken öte yandan ailelerin sürece katılımlarında bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu (Kırbıyık, 2011; Yanık, 2016) dolayısıyla ailelerin bilgi eksikliğinden dolayı yanlış tutum ve karar almamaları adına sürece dair rehberlik çalışmalarının yürütülmesinin bir gereklilik olduğu (Yanık, 2016) ifade edilmiştir. Bu bağlamda, ailelerin bilgi düzeyleri iyileştirildikçe sürece ilişkin katkılarının olumlu yönde olacağı sonucuna ulaşılabilir.

Katılımcılara yöneltilen tanılamamanın öğrenci için uygun olmadığını düşündüğünüz durumlarda RAM ile nasıl bir işbirliğine girersiniz? Sorusuna katılımcıların 9’u (%45) RAM’la yüz yüze iletişime girdiğini ifade ederken, katılımcıların 6’sı (içeriye düzelt) (%30) ise okul rehberlik servisi aracılığı ile RAM’lar ile görüştüğünü ifade etmiştir. Katılımcılardan 4’ü (%20) ise RAM’la sağlıklı bir iletişim kuramadığını ifade ederken, 1 katılımcı (%5) ise RAM ile telefon veya maille iletişim kurduklarını belirtmiştir. Aydoğdu vd., (2016) tarafından yapılan bir araştırmada öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun yetersizliği olduğunu düşündüğü öğrencilerin tanılanmasına ilişkin herhangi bir faaliyette bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna ilaveten konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda okul ve RAM’lar arasındaki işbirliği sürecinin yeterli düzeyde olmadığı ve özel gereksinimli çocukların akademik ve sosyal gelişimleri başta olmak üzere birçok alanda önemli bir faktör olan bu kurumların eşgüdümü ve işbirliği içerisinde çalışmasının bir gereklilik olduğu vurgulanmıştır (Özgüler, 2003; Yurtsever, 2013). Araştırma sonuçlarından da elde edildiği üzere kurumların işbirliği içerisinde çalışması başta öğrencilerin çok boyutlu gelişimi olmak üzere birçok anlamda katkı sağlayabilecek bir durumdur.

Öğrencilerin RAM’a yönlendirilmesinde okul rehberlik servisinin rolüne ilişkin araştırmadan elde edilen bulguya göre; katılımcıların 8’i (%40) okul rehberlik servisinin yönlendirmede önemli rolünün olduğunu belirtirken, katılımcılardan 4’ü (%20) ise okul rehberlik servisinin öğrenciyi iyi tanıması

gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan 2'si (%10) ise okul rehberlik servisinin daha etkili çalışması gerektiğini belirtirken, katılımcılardan 6'sı (%30) ise rehberlik servisinin öğretmenle işbirliği yapması gerektiğini dile getirmiştir. Okul rehberlik servislerinin RAM'a öğrenci yönlendirirken planlı ve sistematik olarak faaliyet göstermedikleri (Çuhadar, 2017) dolayısıyla okullarda yürütülen gönderme öncesi gerçekleşen sürecin yetersiz kaldığı (Yurtsever, 2013) vurgulanmaktadır. Bir diğer taraftan gönderme öncesi süreçte karşılaşılan sorunlar arasında okullardan RAM'lara gelen bilgilerde eksiklikler bulunduğu (Bozkurt, 2009; Yurtsever, 2013; Maraklı, 2016) dile getirilmiştir. Dolayısıyla, gerek gönderme öncesi süreçte gerekse tanılama ve yerleştirme sürecinden sonra oldukça önemli bir yeri bulunan okul rehberlik servislerinin konu ile ilgili daha detaylı bilgiye hakim olması ve süreci bizzat yakından takip etmesinin zorunluluk olduğu ifade edilebilir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulguya göre; Rehberlik Araştırma Merkezlerinde çalışan personelin tanı alan öğrencilerin uygun okullara yönlendirme aşamasında okullarla işbirliği içinde olup olmadığına ilişkin katılımcıların 13'ü (%65) RAM'ların okullarla işbirliği içerisinde olmadığını belirtirken, 6 katılımcı (%30) ise RAM'ların okullarla işbirliği yaptığını belirtmiştir. Konuya dair yapılan çalışmalar incelendiğinde yerleştirmelerin yapıldığı okul ve kurumların personel sayısı, öğretmen yeterliliği hususlarını göz önünde bulundurmadan yerleştirmelerin yapıldığı (Avcıoğlu, 2012; Çiftçi Çiçek, 2015) bir diğer taraftan öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun yerleştirme kararı verilmediği (Yanık, 2016) vurgulanmaktadır. Benzer şekilde araştırma bulgularından elde edilen sonuçların konu ile ilgili yapılan diğer araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

Kaynaştırma öğrencilerinin tanılama, yönlendirme ve yerleştirme adımlarında oldukça önemli bir yeri olan RAM'lara yönelik sınıf öğretmenlerinin görüş ve önerilerinin alındığı bu çalışmada, yapı olarak işlevselliğine uygun olarak RAM'ların faaliyetlerini yürütmesi gerektiği, tanılama ve yerleştirme adımlarında okul rehberlik servislerinin görüşlerinin alınmasının ve öte yandan okul rehberlik servislerinin de RAM'lar ile işbirliği içerisinde çalışmasının bir gereklilik olduğu oldukça önemli unsurlar arasında yer aldığı görülmektedir.

Sonuç

RAM ve sağlık kuruluşlarının değerlendirmeleri arasında tutarsızlıklar yaşandığı tespit edilmiştir.

RAM ve sağlık kuruluşları arasında işbirliği ve iletişim eksikliği yaşandığı sonucu elde edilmiştir.

Tanılama adımında sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinin daha kapsamlı alınmasının bir gereklilik olduğu sonucuna varılmıştır.

Sınıf rehber öğretmenleri ile RAM'lar da görev yapan uzman personellerin işbirliği içerisinde olması gerektiği tespit edilmiştir.

Okul rehberlik servislerinin yönlendirme basamağında oldukça önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

RAM'ların okullarla işbirliği içerisinde olması gerektiği sonucu elde edilmiştir.

Öneriler

Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından RAM ve sağlık kuruluşları arasında işbirliğini artırıcı faaliyetler planlanmalıdır.

RAM'lar da görev alacak personele ilişkin, uzman ve alanında yetkin personeller arasından MEB tarafından atama yapılmalıdır.

Okul rehberlik servisleri ile RAM personelleri arasında işbirliğini artırıcı çalışmalar MEB tarafından düzenlenmelidir.

MEB bünyesinde kaynaştırmaya ilişkin hizmet içi eğitimler planlanmalıdır.

Okul rehberlik servisleri öğretmen ve velilere yönelik kaynaştırma eğitimi hususunda bilgilendirici seminerlerde bulunmalıdır.

İleri araştırmalara yönelik öneriler

Bu çalışma, kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin RAM'da görev yapan personelin tanılama süreçlerine ilişkin görüşlerine yönelik olarak yürütülmüştür. Benzer bir çalışma okul rehber öğretmenleri ile gerçekleştirilebilir.

Bu çalışma, sınıf öğretmenlerinin RAM'da görev yapan personelin tanılama süreçlerine ilişkin görüşlerine yönelik olarak yürütülmüştür. Benzer bir çalışma okul müdürleri ile yürütülmesi önerilebilir.

Bu çalışma, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin RAM'da görev yapan personelin tanılama süreçlerine ilişkin görüşlerine yönelik olarak yürütülmüştür. Benzer bir çalışma kaynaştırma öğrencilerinin velileri ile gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Aksoy, V., & Şafak, P. (2020). 573 Sayılı KHK'dan günümüze özel eğitimde eğitsel tanılama ve değerlendirme: Neredeyiz, nereye gitmeliyiz? *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 2(1), 47-67.
- Avcioğlu, H. (2012). Rehberlik ve Araştırma Merkez (RAM) müdürlerinin tanılama, yerleştirme-izleme, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) geliştirme ve kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 2009-2031.
- Ateş, T. (2018). *Eğitsel mesleki ve kişisel rehberlik alanlarında yapılan faaliyetlerin incelenmesi. RAM kaynaklarına dayalı bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
- Aydoğdu, A., Akalın, A., Polat, B., İrice, N. & Akpınar, M. (2016). Okulöncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocukların tanılanması konusundaki görüşlerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(4), 13-21.
- Bozkurt, F. (2009). *Zihinsel yetersiz tanısı alan çocukların tanılama süreçlerinin betimlenmesi* (Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Cavkaytar, A. (2000). Zihin engellilerin eğitim amaçları. *Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1). Eskişehir.
- Ceyhan, E., Akdoğan, R., & Bozkurt, F. (2013). *Destek özel eğitim hizmetlerinin verimliliğinin araştırılması projesi (DESÖP)*. Ankara: Provizyon Produksiyon.
- Cook, R. E., & Armbruster, V. B. (1983). *Adapting early childhood curricula: Suggestion for meeting special needs*. The C. V. Masloy Company, 257-305.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2. Baskı). USA: SAGE Publications.

- Çakmak, Z. (2017). *Rehberlik ve araştırma merkezi personelinin öğrenme güçlüğü olan bireylerin değerlendirilme süreçlerine ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çepni, S. (2012). Introduction to research and Project work. *Celepler Printing*, Trabzon, Turkey.
- Çiftçi-Çiçek, M. (2015). *Özel gereksinimli bireyin eğitsel tanılama sürecinde; Ram'da yönlendirme, yerleştirme ve izleme çalışmalarına yönelik çalışanların görüşlerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Çuhadar, S. (2014). Özel eğitim süreci. S. Vuran, (Ed.), *Özel eğitim içinde* (3-30). Ankara: Maya Akademi.
- Çuhadar, S. (2017). Sınıf öğretmenlerinin eğitsel değerlendirme sürecine ilişkin görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 526-549.
- Karaman İlinde Bir Araştırma. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 1(2).
- Eripek, S. (2005). Zihin Engelliler. Eripek, S. (Ed.), *Özel eğitim*. (37-52). *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları*. Yayın No:561. Eskişehir.
- Golafshani, N. (2003). Understanding reliability and validity in qualitative research. *The qualitative report*, 8(4), 597-606.
- Gürsel, O. (2013). Özel eğitimde değerlendirme. İ.H. Diken, (Ed.), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde* (31-58). Ankara: Pegem.
- Işıkdoğan-Uğurlu, N., & Kayhan, N. (2018). Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel değerlendirme süreçlerine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.10(29), 626-669.
- Karasu, N. (2014). Guidance and research centers of Turkey: From the perspective of parents. *European Journal of Special Needs Education*, 29(3), 358-369.
- Kargın, T. (2007). Eğitsel Değerlendirme ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Süreci. *Özel Eğitim Dergisi*. 8(1), 1-17.
- Kırbıyık, M. E. (2011). *Özel eğitim değerlendirme kurulunda görevli rehber öğretmenlerin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Kuş, E. (2003). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri* (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Lange, S. M., & Thompson, B. (2006). Early identification and interventions for children at risk for learning disabilities. *International Journal of Special Education*, 21(3), 108-119.
- Maraklı, Ö. (2016). *Rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin eğitsel değerlendirme ve yerleştirmeye bağlı olarak kullanılan modül programlarının uygulanması hakkındaki görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- MEB.(2006).Özeleğitimhizmetleriyönetmeliği.https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeliği_son.pdf adresinden 17.04.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- MEB Tebliğler Dergisi. (2008). Rehberlik ve araştırma merkezi açma yönergesi.https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015,10/08101631_rehberlikvearatırma_merkeziamaynergesi.pdf 26.04.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- MEB.(2012).https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeliği_son.pdf adresinden 12.04.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- MEB. (2017). Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği. (2017). *T.C. Resmi Gazete*, 1-112. 10 Kasım 2017.
- MEB.(2018). Rehberlik ve araştırma merkezi kılavuzu. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_01/17234231_ram_kilavuzu_2018.pdf adresinden 28.04.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.

- MEB. (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. 30471 Sayılı, 07 Temmuz 2018 Tarihli Resmi Gazete, 2018, Ankara.
- Öğülmüş, K. (2021). Türkiye’de özel öğrenme güçlüğü olan bireylerin tanılama sürecinin Rehberlik Araştırma Merkezi perspektifinden incelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18 (Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4176-4204.
- Özgüler, E. B. (2003). *Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlerinin karşılaştıkları yönetsel stres kaynakları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*, 3rd Edition. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Şahbaz, Ü., & Kalay, G. (2010). Okulöncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 116-135.
- Şahin, C., & Pehlivan, G. (2006). Kırşehir rehberlik ve araştırma merkezi özel eğitim bölümünde incelenen öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre nitelikleri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 175-189.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Taylor, A. E. B. (2014). *Diagnostic assesment of learning disabilities in childhood: Bridging the gap between research and practice*. Springer Science & Business Media.
- Tiryakioğlu, Ö., & Avcıoğlu, H. (2013). Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlerinin özel eğitim bölümünün sorunlarını algılamaları. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Cunselling (TIJSEG)*, 2(1), 13-29.
- Yanık, Ş. (2016). *İşitme yetersizliği olan ilkokul öğrencilerinin kaynaştırma ortamlarına yönlendirme ve yerleştirme süreçlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. 2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11 baskı: 1999-2018).
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Y. (2016). *Rehberlik ve araştırma merkezlerinde tanı, değerlendirme ve izleme süreçlerinin incelenmesi: işitme kayıplı çocuklar örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yurtsever, Ş. (2013). *Eğitsel tanılama ve değerlendirme sürecinde görev alan rehberlik ve araştırma merkezi personelinin karşılaştığı sorunların belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, İstanbul.
- Williams, A. (2013). A teacher’s perspective of dyscalculia: Who counts? An interdisciplinary overview. *Australian Journal of Learning Difficulties*, 18(1), 1-16.